

Over het voorkomen van *Nassa reticulata* in de kanalen van Walcheren

door

C. Brakman

Het bovenstaande artikel van de heer *Walrecht* was voor de Redactie van *Basteria* aanleiding om schrijver dezès uit te nodigen zijn ervaringen op schrift te stellen over het voorkomen van *Nassa reticulata* onder soortgelijke omstandigheden in het Kanaal door Walcheren, het Arne-Kanaal en het Arnemuidse Kanaal (dit laatste is een zijtak van het Arne-Kanaal, die naar Nieuw- en St. Joosland loopt). Het Kanaal door Walcheren en de genoemde zijtakken die in open verbinding ermee staan, werden van 1872 tot 1930 uitsluitend gevoed door de sluisen te Vere en Vlissingen. Nergens werd er boezemwater op geloosd. Pas in 1930 is even ten Z. van Middelburg een gemaal in werking gesteld, dat polderwater in het Kanaal door Walcheren uitslaat.

In de eerste plaats moet ik dan mededelen, dat ik alléén vóóroorlogse gegevens heb en dat ik niet weet, of de soort in de bovengenoemde wateren nu nog voorkomt. Er hebben in de waterhuishouding van die kanalen vooral sedert de herfst van 1944 zo ingrijpende veranderingen plaats gehad, dat de *Nassa*'s en andere organismen best verdwenen kunnen zijn. Door de vernieling van de sluis te Vlissingen in 1944 kreeg de zee vrije toegang, zodat de kanalen aan een zeer zware eb- en vloedstroming waren onderworpen. Tijdens de inundatie van het grootste deel van Walcheren (1944—1945) loosden enige niet verdrinken polders in het Oostelijk deel van het eiland zoet water in het Arnemuidse Kanaal. In de herfst van 1945 waren de dijken, die het gedeelte van het eiland, dat ten N.W. van het Kanaal door Walcheren ligt, gedicht. De Rijkswaterstaat heeft toen een opening laten graven in de kanaaldijk tussen Middelburg en Vere en door deze opening stroomde gedurende de laatste maanden van 1945 een grote massa inundatie-water uit de polder in het Kanaal. Spoedig daarop hielp ook het zoëven genoemde gemaal bij Middelburg het zoute inundatie-water afvoeren. Door dit alles veranderden de levensomstandigheden voor allerlei dieren en planten (o.a. roodwieren) zo sterk, dat veel leven verdween.

In het archief van het Comité ter Bestudering van de Mollusken-fauna van Nederland komen de volgende gegevens voor.

a. Kanaal door Walcheren bij Middelburg, September 1920, verzameld door G. J. van Oordt, op glooiing onder stenen, zeer veel bij elkaar, levend.

b. Arnemuïds Kanaal, Augustus 1922, verzameld door C. Brakman, levend op slib, bereikbaar bij lage waterstand. „Zij zijn wat donkerder dan men uit de beschrijvingen zou opmaken en ook niet groot”.

Hieraan kan ik nog toevoegen, dat ik de soort reeds vroeger dan in 1922 dood gevonden had in de kom van de voormalige houtzagerij, die dicht bij Nieuw- en St. Joosland stond; deze kom stond in verbinding met het Arnemuidse Kanaal.

Verscheidene jaren heb ik daarna nog gelegenheid gehad de diertjes waar te nemen en daarvan kan ik de volgende vindplaatsen opgeven:

1. Kanaal door Walcheren langs beide oevers, van de Keersluis te Vlissingen tot voorbij Kleverskerke. De overige delen van dit kanaal, d.w.z. bij Vere en de Vlissingse binnenhaven heb ik niet gecontroleerd. De Middelburgse binnenwateren echter, die in open verbinding met het Kanaal staan, heb ik wel afgezocht, maar zonder succes.

2. Het Arne-Kanaal van de Arnebrug, waar het begint, tot de plaats, waar het Arnemuidse Kanaal begint, aan beide oevers. De rest van het Arne-Kanaal was moeilijk bereikbaar en is niet door mij gecontroleerd

3. Het Arnemuidse Kanaal, aan beide oevers levend.

De vindplaatsen in deze drie kanalen waren niet continu. De meeste hiaten kwamen voor in het Arnemuidse Kanaal. De oorzaak der onderbrekingen was mij niet duidelijk. Soms scheen deze te liggen in de afwezigheid van slib op de kleibodem, soms in de afwezigheid van de bruin- en groenwiertjes, waarin de *Nassa's* zich schuil hielden en waar de siphon boven uit stak als een luchtkokertje, dat soms door stekelbaarsjes werd aangevallen.

Waar de glooiing met stenen was afgedekt, zaten ze vaak tussen de stenen. Waarom ze zich soms helemaal onzichtbaar hielden, was mij evenmin duidelijk. Ik schreef dat voorlopig toe aan weersomstandigheden, maar deze mening geef ik graag voor een betere.

De diepte kwam ongeveer overeen met die, welke de heer *Walrecht* opgeeft. Voor een studente te Leiden heb ik enige maanden *Nassa reticulata* gevangen in het Arne-Kanaal. Ik haalde ze van de kant af op met een schrobnet, d.w.z. een net met een ijzeren beugel, waarvan een gedeelte recht en scherp was, om de bodem af te schrapen. Aan het net zat een steel van 2 m lengte. Met dit apparaat kon ik de dieren van de wal af bereiken. Soms heb ik de steel nog verlengd met een lat, maar dat gaf weinig resultaat. De benedengrens heb ik niet met zekerheid kunnen naspeuren.

In het havenkanaal van Goes heb ik ook een paar steekproeven genomen, maar zonder resultaat. Bij het Sas van Goes vond ik in de groenwieren wel eens een paar exemplaren van *Rissoa membranacea* (levend), evenals in het Arnemuidse Kanaal bij het haventje van Nieuw en St. Joosland.